

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

των Επιμελητριών της Έκδοσης

«Νίκος Καζαντζάκης: Ξαναδιαβάζοντας τον συγγραφέα στη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα»

Από τον θάνατο του συγγραφέα (1957) μέχρι την έκδοση αυτού του αφιερώματος (2017) μάς χωρίζουν ήδη εξήντα χρόνια. Αυτή η χρονική απόσταση εμπλουτίζει ίσως οποιαδήποτε σημερινή ανάγνωση με κάποια δόση νηφαλιότητας. Όπως είναι γνωστό, ο ίδιος ο Καζαντζάκης και το έργο του αντιμετωπίστηκαν κατά καιρούς με ιδιαίτερο πάθος που οδήγησε άλλοτε στον απόλυτο θαυμασμό κι άλλοτε στην πλήρη απόρριψη. Η τωρινή επαναανάγνωση του έργου του φωτίζει διαφορετικές παραγνωρισμένες πτυχές και επιβεβαιώνει τον ορισμό του Hans-Georg Gadamer για τον κλασικό συγγραφέα: είναι εκείνος που έχει κάτι (διαφορετικό) να πει σε κάθε γενιά, σαν να είχε απευθυνθεί ειδικά και μόνο σε αυτήν.

Μέσα σε αυτά τα εξήντα τόσα χρόνια ο τρόπος της ανάγνωσής μας έχει αλλάξει ριζικά. Έχει μεταβληθεί το ευρύτερο σύστημα των αξιών, έχει αναπτυχθεί η μεταφρασεολογία και, το σημαντικότερο, οι αποτιμήσεις και οι αξιολογήσεις μας έχουν γίνει λιγότερο απόλυτες, αφού οι θεωρίες Πρόσληψης έδειξαν με πειστικό τρόπο πως όλοι, συγγραφείς και μελετητές, είμαστε «κληρωτοί της εποχής μας». Η ανάγνωση που πραγματοποιούμε είναι συνήθως ένας κατοπτρισμός: προβάλλουμε όσα κατανοούμε και όσα μας ενδιαφέρουν.

Το δικό μας καθρέφτισμα στο έργο του συγγραφέα, που περιέχεται σε αυτό το αφιερωματικό τεύχος, γίνεται από την πλευρά των ανθρώπων που ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την Εκπαίδευση και θεωρούν πως ο Καζαντζάκης έχει σημαίνουσα θέση στην Ελληνική και Παγκόσμια Λογοτεχνία, αλλά και στην ευρύτερη παιδεία των νέων ανθρώπων.

Το έργο του Νίκου Καζαντζάκη συνεχίζει, λοιπόν, να προκαλεί το ενδιαφέρον της έρευνας. Όπως δηλώνει και η βιβλιογραφία της τελευταίας δεκαετίας, ο Κρητικός συγγραφέας ξαναδιαβάζεται και έτσι επιβεβαιώνεται όχι μόνο η διαχρονική του αξία, αλλά και η αναζήτηση της «αέναης» επαφής με τον αναγνώστη. Το Τμήμα μας είχε αποφασίσει το 2017, έτος κατά το οποίο συμπληρώνονταν εξήντα χρόνια από τον θάνατό του, να αφιερώσει στη μνήμη του και στο έργο του το θεματικό τεύχος του περιοδικού *Επιστήμες Αγωγής* εκείνης της χρονιάς, δηλ., του 2017. Απευθύναμε την πρόσκλησή μας σε συναδέλφους που γνωρίζουμε ότι ασχολούνται με τον Νίκο Καζαντζάκη, χωρίς, όμως, να τους/τις περιορίσουμε σε μια θεματική ενότητα. Ο/η κάθε

συγγραφέας, που συμμετέχει σ' αυτό το τεύχος-αφιέρωμα, επέλεξε να μελετήσει μια πλευρά του καζαντζακικού έργου, που εμπίπτει στις ερευνητικές του αναζητήσεις. Έτσι, έχουμε την ευκαιρία σήμερα να γνωρίσουμε πτυχές των ποικίλων αναζητήσεων του καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφικής του πορείας.

Ευνόητο είναι, επομένως, οι μελέτες να παρουσιάζουν ποικιλία. Ωστόσο, αναδεικνύουν την ευφυή συνέχεια που διασφάλιζε για τα έργα του ο Καζαντζάκης, τους τρόπους με τους οποίους επεξεργάζεται οικουμενικά ζητήματα στη λογοτεχνία, τις αναγνώσεις του Ομήρου, των τραγικών, των προσωκρατικών, του Πλάτωνα και της Βίβλου ή νεότερων και σύγχρονών του συγγραφέων ώστε να αναδύεται ως βασικό θέμα του «εργαστηρίου» του ο «ανήσυχος» και «ανατρεπτικός» διάλογος με όσα τον απασχολούν (βλ. εργασίες των Μιχαήλ Πασχάλη, Αλεξάνδρας Ζερβού, Ν. Ε. Παπαδογιαννάκη, Ελπινίκης Νικολουδάκη, Κλειώς Παπαδερού).

Μέσα στη συγγραφική του δραστηριότητα εντάσσεται και η δουλειά του Καζαντζάκη ως «ιδιότυπου» μεταφραστή και διασκευαστή των παιδικών βιβλίων, η οποία αξιολογείται με τη σύγχρονη θεωρία μετάφρασης και της συγκριτικής λογοτεχνίας (Βίκυ Πάτσιου & Χριστίνα Δράκου, Γιάννης Μητροφάνης). Στο τεύχος αυτό αναλύονται, επίσης, οι απόψεις του συγγραφέα για το Κρητικό Ζήτημα και την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (Μάνος Χαλκιαδάκης), διερευνώνται οι σχέσεις του με Νεοέλληνες λογοτέχνες και οι θέσεις του για το Γλωσσικό Ζήτημα (Άννα Μαρία Γεωργούση).

Το ενδιαφέρον, επίσης, του Καζαντζάκη για την Παιδεία εκδηλώνεται από πολύ νωρίς. Σήμερα, όμως, μπορούν να διδαχθούν έργα του στο σχολείο; Οι αναγνώσεις της Οδύσειας και του μυθιστορήματος *Στα Παλάτια της Κνωσού*, που φιλοξενούνται εδώ, αποδεικνύουν ότι διατηρείται ζωντανό το ενδιαφέρον και αξίζει να διαμεσολαβήσουμε ως δάσκαλοι για να φέρουμε τον μεγάλο συγγραφέα κοντά στα παιδιά και στους έφηβους. (Γιώργος Κουμάκης & Αναστασία Οικονόμου, Ελευθερία Χαβάκη). Το ονειρευόταν άλλωστε...

Έχομε, τέλος, τη χαρά και την τιμή να φιλοξενούμε στο τεύχος μας το εξαιρετικό αφήγημα του Καθηγητή μας Φάνη Κακριδή για τον Νίκο Καζαντζάκη. Το μεγαλύτερο μέρος αναφέρεται στο ταξίδι που έκανε στην Κρήτη μαζί με τον πατέρα του, Ιωάννη Θ. Κακριδή, το καλοκαίρι του 1945 τότε που ο Καζαντζάκης, ο Καλιτσούνακης και ο Κακριδής περιόδευσαν όλη την Κρήτη για να δουν από κοντά τα ολοκαυτώματα, να ακούσουν για τις εκτελέσεις των Κρητικών και να συντάξουν την έκθεση των γερμανικών ωμοτήτων στο νησί. Βέβαια, το κείμενο του Φάνη Κακριδή, μετά την εκδήμιά του, αποκτά και το νόημα μιας αφήγησης ενηλικίωσης που αρχίζει και κλείνει ένα κύκλο ζωής!

Θερμά ευχαριστούμε, λοιπόν, όσους και όσες ανταποκρίθηκαν και, χάρη στη συμβολή τους, το περιοδικό φιλοδοξεί να παρουσιάσει μελέτες ή, γενικότερα, κείμενα που μας βοηθούν να γνωρίσουμε τον ακάματο εργάτη του πνεύματος, τον άνθρωπο,

τον δημιουργικό αναγνώστη και μεταφραστή του Ομήρου, τον μυθιστοριογράφο, τον συγγραφέα παιδικών βιβλίων, τον δημοτικιστή, τον φιλόσοφο και τον παιδαγωγό. Μας συγκινεί ιδιαίτερα η διαπίστωση ότι το περιοδικό μας φιλοξενεί κείμενα και μελέτες που μας βοηθούν να μάθουμε ακόμη περισσότερα για την ευρύτητα των αναζητήσεών του, αλλά και να μπούμε στο εργαστήρι του συγγραφέα και να δούμε πώς δούλεψε τα θέματά του, τις πηγές του, πώς διαμόρφωνε τις θεωρίες του, πώς συνέδεε τη συγγραφή του ενός έργου με το άλλο, τη φιλοσοφία με τη λογοτεχνία, πώς «συνομιλούσε» με τους αγαπημένους του συγγραφείς, πώς «ενσάρκωνε» την παιδαγωγική του στην εξέλιξη των χαρακτήρων των ηρώων του και, φυσικά, των αναγνωστών του.

Οφείλουμε θερμές ευχαριστίες, επίσης, στον Πρόεδρο του Τμήματός μας και Συντονιστή της έκδοσης του περιοδικού, Καθηγητή Γιάννη Σπαντιδάκη για την όλη υποστήριξη, καθώς και την Ντίνα Μεταξά για την ηλεκτρονική επεξεργασία των κειμένων και την άριστη συνεργασία.

Και τώρα ... Χαζάιν Πιρούιτ ... Η ξεκούραση σημαίνει δουλειά ξανά ...

Καλή ανάγνωση!

Αλεξάνδρα Ζερβού

Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή